

Datum: 30.07.2026

Medij: NIN

Rubrika: Bez naslova

Autori: Vladimir Sudar

Teme: Svetska banka

Napomena:

Površina: 1721

Naslov: Srbija između zakona džungle i građanskog rata

Strana: 13,14,15

ПОЛИТИКА

**ЗОРАН ЧВОРОВИЋ, ПРОФЕСОР ПРАВНОГ
ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Србија између закона џунгле и грађанског рата

Ако играте на емоције људи и ако се у политичкој арени бира између личности уместо програма, онда сведочимо томе да живимо у претполитичком стању. А претполитичко стање претходи држави, и то је нека врста џунгле. А у џунгли владају другачији закони него у држави

„Српско друштво подељено је нешто што је било пре пада надстрешнице у Новом Саду и чини се да је степен конфликтног потенцијала већи него икада раније у последњих десет до 15 година. На политичкој сцени односи су заоштрени, али из угла једног просечног српског бирача, та сцена је и даље мутна“, каже др Зоран Чворовић, професор Правног Факултета у Крагујевцу.

„Осим тога, позиција земље данас је тежа него пре пада надстрешнице јер бројни противници Србије, што у региону што шире, користе унутрашњу политичку дестабилизацију за повећање уцењивачког капацитета према властима, као и за изнуђивање одређених уступака који су у интересу или појединих великих страних мултинационалних компанија или појединих земаља. Пад надстрешнице у симболичком смислу само је показатељ корупције, великог степена нестручности и има везе и са урушавањем образовног система које континуирано траје од увођења болоњског система и приватизације у школству, што се на крају морало одразити и у грађевинарству. Огроман степен корупције резултирао је овим трагичним догађајем, што је довело до повећања конфликта и подела у друштву, али у цивилизованог држави ти конфликти једино могу да се реше политичким путем, а то значи изборима.“

■ Могу ли се конфликти у српском друштву решити изборима?

Избори су кључни политички ин-

„Као нација немамо
конципиран национални
идеал – чему тежимо,
куда идемо, где желимо да
стигнемо. А немамо га зато што се
велика питања не отварају и што
се политика искључиво води
у личном интересу

струмент за каналисање негативне енергије у друштву и за њено трансформисање у позитивну и смањење конфликтног потенцијала, али само уколико предизборна кампања заиста буде један отворен и свеобухватан

дијалог између релевантних политичких странака. Избори могу да остваре ту функцију само ако од свих фактора, и власти и опозиционих групација, не буду представљени као персонални већ као програмски. Ако се поставе као програмски, онда је неопходно у предизборној кампањи отворити сва кључна спорна питања. У таквим условима већ би предизборна кампања могла имати лековито дејство на српско друштво.

■ Која су приоритетна политичка и друштвена питања у Србији?

По мени, приоритетна тема је питање спољнополитичке оријентације Србије. Да ли Србија и даље, после укупног негативног искуства и даљих притисака ЕУ, може да остане на европском путу? ЕУ више није пројекат мира, као што је то била деведесетих кад је настајала, и данашње чланство у ЕУ доста кошта грађане, пре свега зато што морају да издвајају огромне суме за наоружање. ЕУ се из економског претвара у високо централизован војни савез, а то кошта грађане. Једно од важнијих питања јесте и војна неутралност Србије, која је у овим временима на озбиљним искушењима. Одржање војне неутралности и елиминисање свих ризика по безбедност Србије, који долазе нарочито из региона, повезано је са питањем даље војне реорганизације Србије, али за потребе наших грађана а не некакве ЕУ. Ту је и питање да ли су грађани Србије за то што нам се већ тражи из ММФ-а и Светске банке, да се одређене ви-

30.7.2026. **НИН** 13

ПОЛИТИКА

талне гране привреде у којима и даље постоји државни сектор, као што је електропривреда, приватизују или не. Сва ова питања повезана су са сувереношћу односно ресуверенизацијом Србије. Искључивање ових питања из предизборне кампање значило би да ће се ићи у даљу деградацију српске политике у то претполитичко стање, избора између личности уместо програма. На тај начин не може се добити озбиљна и одговорна власт у односу на грађане, већ ће се регенерисати систем који продукује тај конфликтни потенцијал.

■ *Зашто кажете да је политичка сцена у Србији „мутна“?*

Из угла просечног бирача, Србија се и даље налази у претполитичком стању, где се бирачима нуди избор између појединих личности, а не програма. Немамо јасне програмске понуде, чак се иде на то да програми буду минималистички како би се окупило што већи број присталица, што је можда политички целесходно за политичке актере, али је далекосежно штетно за политичку сцену у Србији. Јер минималистички политички програми више скривају него што говоре о мерама политичких актера у парламентарној демократији каква постоји у Србији. Међутим, странке које освоје парламентарну већину и формирају владу не добијају блато подршку бирача, већ сходно теорији мандата, добијају подршку само на темељу предизборног програма. Када имамо минималистичке програме који се оправдавају формирањем широке коалиције, онда бирачи немају гаранције да ће власт водити политику коју је кандидовала, зато што у оквиру минималистичког програма није ни кандидована озбиљна политика. Мислим да је управо тај пад Србије у претполитичко стање, који траје већ дуго али је радикализован после трагичног догађаја у Новом Саду, највећи проблем. Да имамо с једне стране подељено друштво и огромни потенцијал сукоба, а са друге стране немамо политички излаз. Односно имамо деградацију политичке сцене у претполитичко стање и персонални избор уместо избор програма. То може само негативно да се одрази на друштво тако да се и даље повећава конфликтни потенцијал и да се и после ових избора заправо регенерише систем који је произвео и новосадску трагедију. Проблем је системске при-

” Констатујемо да је српско друштво подељено, да постоји велики конфликтни потенцијал, а разлог за то је нефункционалност и нерепрезентативност политичког система

роде, а не ко ће персонално бити носилац власти. Дакле, имамо систем који продукује масовну корупцију.

■ *Како бисте назвали тај систем?*

То је неолиберални систем минималне државе која минимално регулише економске токове и битне друштвене сфере, као што је сфера образовања. Систем у коме главну реч заправо воде мултинационалне компаније, видите да је комора страних инвеститора један од главних саговорника власти, а можда и одлучујући чинилац код формирања владе. Корупцију подстичу и саме мултинационалне компаније јер се на коруптиван начин долази до одређених послова и инвестиција. Уосталом, корупција је и нека врста накнаде која се плаћа за компрадорске елите, а терет финансијског одржавања тих елита пада на локално становништво, не на метрополе из којих долазе мултинационалне компаније које извлаче добити и ресурсе из земље. Без промене таквог система тешко можемо говорити о успешној борби против корупције. Свакако, један од важнијих извора и темеља корупције је и гарант очувања таквог колонијалног, неолибералног, економског, политичког и правног поретка у Србији јесте и процес приступања Србије Европској унији.

■ *Може ли се уопште водити успешна борба против корупције?*

Да би се водила успешна борба против корупције, прво бисмо морали да ојачамо државу. Та борба је повезана са ресуверенизацијом односно јачањем државе, пре свега у односу на странце и стране мултинационалне компаније. Али ресуверенизације државе не може бити све док се Србија налази у оквиру приступних преговора са ЕУ, јер ти преговори директно десуверенизују нашу земљу. То се најбоље види из Споразума о стабилизацији и придруживању, члан 135, који је противустанак јер се ССП не примењује на територији Косова и Метохије, док је тзв. Република Косово 2015. закључила свој ССП.

” Да бисмо отворили важна друштвена питања, морамо имати суверену државу која је кадра да донесе законе по мери својих грађана и заштити их

■ *Да ли је могуће променити систем у десуверенизованој Србији?*

Изгледа немогуће јер сувереност значи највишу и недељиву власт, а кад говоримо из угла међународних односа, не можемо рећи да је једна држава апсолутно суверена. Али кад је у питању уређење правног поретка који се пре свега оличава кроз уставотворство, а потом и кроз законодавство, држава мора бити суверена ако је држава. Зато би правни поредак требало да буде скројен према интересима и мери једне нације која твори ту државу. Ако држава није суверена код креирања уставних и законских решења, онда се не уважавају интереси грађана те земље него интереси неких других фактора, пре свега иностраних, који могу утицати на власт у несувереној држави. Предуслов за здрав политички дијалог у једном друштву јесте суверена држава, јер дијалог се води око тога у каквој држави желимо да живимо и по каквом законодавству. А да бисмо та питања отворили, морамо имати суверену државу која је кадра да донесе законе по мери својих грађана и заштити их. И да их заштити по праву и правди, а не према селективној правди. Према принципу из српске епске поезије, који је заправо настао из начела законитости израженог у члану 171 Душановог законика, да судије не суде по страху од царства. А то је начело мајке Јевросиме – ти не суди сине ни по бабу, ни по стричевима, већ по правди Бога јединога.

■ *Можемо ли очекивати озбиљну кампању имајући у виду да се на нашој политичкој сцени боре „мафијаши“ против „издајника“?*

Пре свега власт има одговорност да промени климу у којој ће се одвијати избори. На власти јесте већа одговорност, али би онда после таквих корака власти морали да уследе и слични кораци опозиционих актера који би поправили ту климу. С друге стране, неопходно је и да начин извештавања медија буде другачији, јер они сада само доливају уље на ватру,

Datum: 30.07.2026

Medij: NIN

Rubrika: Bez naslova

Autori: Vladimir Sudar

Teme: Svetska banka

Napomena:

Površina: 1721

Naslov: Srbija između zakona džungle i građanskog rata

Strana: 13,14,15

Странке господаре Народном скупштином, а не народни посланици, што отвара питање напуштања или кориговања пропорционалног парламентарног система у коме господаре странке и прелазак на већински

ТАНЈУГ/АМИР
ХАМЗАГИЋ

тако да се стварају огромна мржња и деобе на штету целине српског народа у светско-историјској ситуацији која је изузетно опасна. Не само за Србију већ и за Републику Српску, Србе у Црној Гори итд. Сада сви доприносе да се конфронтација увећава и из садашњег угла гледано не види се да у нашој политичкој елити постоји зрелост и одговорност да се релаксира стање да бисмо ушли у једну озбиљну политичку кампању. У условима овако заоштреног политичког стања можемо имати само карикатуралну политичку кампању и, што је најгора ствар, повећавање конфликтног потенцијала, дубље јазове међу грађанима, унутар породица, што, наравно, не може бити у интересу нације.

■ *Кад је реч о конфликтном потенцијалу, може ли доћи до, далеко било, грађанског рата?*

Објективно гледано, најгори сценарији се тренутно чине немогућим, али ствари се преко ноћи могу променити. О томе нам сведочи историја партијских борби у Србији осамдесетих и деведесетих година 19. века. Све је могуће у једном друштву где би задатак државе требало да буде да она кроз отворени друштвени дијалог конципира национални и друштвени идеал према коме ће се онда креирати економски, политички и правни модел. Ми као нација заправо немамо конципиран национални идеал – чему тежимо, куда идемо, где желимо да стигнемо. А не-

мамо га зато што се та велика питања не отварају и зато што се политика искључиво води у личном интересу, интересу иностраних фактора итд., који пресудно утичу на креирање политичког живота у Србији. Ако бисмо судили из садашњег тренутка, тај најгори сценарио чини се неостварив, али ако гледамо из угла прошлости, онда је све могуће. Посебно у ситуацији кад немамо консолидовану нацију са јасним националним циљевима и идеалом већ мноштво сукобљених појединаца и кланова који стоје иза формалних структура. Иза свега тога имамо интересне групе, кланове, сукобљене појединце које не обједињује један национални, друштвени идеал у оквиру ког се води политика. Зато је све могуће.

■ *Слободан Антонић и ви предложили сте као јако важну тему за излазак из кризе промену изборног система уочи ових избора. Колико наш изборни систем генерише кризу у друштву и који би нам систем одговарао?*

Чињеница да то питање покрећу само забринути и стручни појединци, као што је професор Слободан Антонић, а да га не отварају политички актери јасно нам говори да смо у предизборној години али да се не спрема озбиљна предизборна кампања. Констатујемо да је српско друштво подељено, да постоји велики конфликтни потенцијал, а разлог за то је нефункционалност и нерепрезентативност политичког система.

Дакле, ми прво морамо да урадимо дијагнозу, шта је то лоше у политичком систему па се друштвена енергија не каналише на одговарајући начин већ егзистира ван политичког система. И онда, пошто није каналсана кроз институције, она се набија негативним емоцијама и расте конфликтни потенцијал. По мени, проблем у институционалном систему, поред ефикасности, јесте и његова нерепрезентативност. Пошто имамо парламентарну демократију, кључно је питање да ли је наш парламент репрезентативан, а пошто није, то одмах отвара питање промене изборног система. А није репрезентативан, између осталог, због лоше географске представљености Србије. Имате читаве делове Србије који немају своје народне посланике. Имамо тзв. обрнути парламентаризам, где су министри важнији од народних посланика. А то је тако због нерепрезентативности законодавног тела, не само због лоше географске представљености већ и због тога што су народни посланици постали обични шрафови у страначком систему. Странке господаре Народном скупштином, а не народни посланици, што отвара питање напуштања или кориговања пропорционалног парламентарног система у коме господаре странке и прелазак на већински. Е сад, то су озбиљна питања која треба отворити у озбиљној предизборној кампањи.

Владимир Судар

30.7.2026. **НИН** 15

